

ПЕРЕДМОВА

У книзі розглянуто історичний квартал забудови між вулицями М. Коперника – Академіка Ф. Колесси – П. Грабовського у Львові. Головною домінантою кварталу є пам'ятковий комплекс костелу і шпиталю Святого Лазаря. Велика частина території і будівель кварталу від вул. М. Коперника належать сьогодні Національному університету “Львівська політехніка”. Політехніці ця територія дісталася після Другої світової війни. У 1952 р. кілька будівель, у яких тоді містилось відділення лікарні, передали Політехнічному інституту під студентський гуртожиток. У 1960 р. в ці будівлі перевели з головного корпусу науково-дослідний сектор (НДС-4 “Вимірвальні прилади”), а з 1972 р. тут розмістили бухгалтерію, їдальню і кафедру іноземних мов. Згодом тут розташувались навчальні корпуси № 23, 23-а, 23-б. У 2017 р. виконали капітальний ремонт приміщень. Тепер тут розміщені бізнес-інноваційний центр, Tech StartUp School та коворкінг.

У Політехніці вже давно замислювалися над планами розвитку та реконструкції забудови цієї території. Наприклад, у 80-ті роки ХХ ст., коли університет мав широкі плани та фінансові можливості нового будівництва, тут планували звести новий корпус для потреб архітектурного факультету. Організували навіть внутрішній конкурс для пошуку концепції реконструкції ділянки. Було б дуже цікаво відшукати та опублікувати матеріали цього проектного експерименту.

Постає логічне запитання про історію цієї ділянки Львова, однак тепер про неї можна знайти дуже мало матеріалів. Але ж комплекс забудови ділянки розташований в унікальному історичному середовищі поміж пам'яткових об'єктів та ансамблів – монастиря Святого Лазаря (XVII ст.), фортифікацій Цитаделі (1852–1854 рр.), палацу графа Сапегі (1870 р.) та палацу Бельських (сер. ХІХ ст.), будівлі колишньої греко-католицької семінарії (XVIII ст.) із пам'ятником Маркіянові Шашкевичу.

Історично території обабіч колишньої вул. Сокільницької (нині Коперника) належали до Галицького передмістя. Від часу заснування середмістя тут були “розпарцельовані” т. зв. міські лани. Якщо сьогодні середмістя, яке творило у минулому фортифіковане ядро міста, є порівняно добре дослідженою частиною Львова, то архітектурно-містобудівна структура передмість – дуже фрагментарно вивчений урбаністичний феномен. Але власне в цій павутині кварталів, розміщених густим мереживом довкола середмістя, часто закодовані індивідуальні сторінки унікальної урбаністичної історії, зі специфічними архітектурними рисами,

безперечно, важливими для розуміння історії усього міста. Виявлення та розкриття цих специфічних історичних архітектурних та містобудівних рис є ключовою метою нашого дослідження.

Більшість написаних дотепер історичних праць про місто мають достатньо типову і універсальну схему – автори вибудовують послідовне розкриття історичних явищ, етапів розвитку відповідно до стандартної схеми згадок про дати подій та про появу об'єктів з вказанням їхніх авторів чи власників. У пропонованій праці намагаємося відійти від такої схеми.

Насамперед спробуємо зрозуміти генетичний код нашого кварталу. Міські ділянки можна умовно поділити на: одночасового закладення (що постають за одним задумом чи планом, з будівлями, зведеними водночас) та т. зв. спонтанного виникнення, з нашаруванням забудови, яка виникала без первісної містобудівної ідеї на засадах простого достосування до особливостей терену та до конкретних обставин набуття правового статусу території та ділянок. У цьому другому типі міських ділянок трапляються незрозумілі композиційно-містобудівні структури, без чіткого планування, спільної містобудівної ідеї. Розшифрування історії таких ділянок – неймовірно важка праця для дослідника, але обіцяє несподівані знахідки та відкриття.

Часто генеза таких ділянок чітко не простежується. Біографію неможливо укласти у класичну схему: “anno domini ... завершено тоді то...”. Часто початки освоєння цих територій невідомі, а розвиток повністю оповитий туманом. Дослідження історії такої ділянки є специфічним експериментом, під час якого часто доводиться зупинятися, змінювати напрям роботи, від аналізу джерел, текстів та літератури переходити до натури, обстежувати місцевість та будівлі, перевіряючи деталі, які виринають із множини фактів. І ми під час дослідження історичних будівель виявляли, що у підвалах збереглися різночасові склепіння, окремі з яких за формою можна зарахувати до раннього бароко. Фасади будівлі натомість демонстрували прифони і декор кінця XIX ст. Уважне вивчення вікон будівлі показувало, що їх форму кардинально змінено і первісні прорізи мали лучкову форму, а не прямокутну. Якщо пройти територією цієї ділянки, ще можна натрапити на унікальне замощення клінкерною цеглою колишніх проїздів чи пішохідних доріжок, знайти залишки студні та різьблених у натуральному камені залишків декору постаментів під скульптуру чи під архітектурні колони.

Своєрідним експериментом вважаємо також спосіб написання пропонованої праці із поєднанням зусиль архітектора, журналіста та письменника.

Микола Бевз, професор, доктор архітектури